

KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON TOIMINTAOHJE OULUN KAUPUNGISSA

Toimeksiantoperusteinen kehitysvammaisten perhehoito

Sisältö

KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON TOIMINTAOHJE OULUN KAUPUNGISSA	1
1 PERHEHOITO	4
1.1 Perhehoidon lainsäädäntö ja muu sääntely	4
1.2 Kehitysvammaisten perhehoidon tarkoitus ja asiakasryhmät	5
1.3 Perhehoitomuodot	6
1.4 Perhehoidon organisointi Oulussa.....	7
1.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero	8
2 PERHEHOITAJAN JA PERHEKODIN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET	8
2.1 Perhehoitaja.....	8
2.1.1 Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi	9
2.1.2 Esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle.....	10
2.1.3 Rikostaustan selvittäminen.....	10
2.1.4 Ennakkovalmennus	10
2.2 Perhekoti	12
2.2.1 Hoidettavien määrä perhehoidossa.....	13
3 PERHEHOIDON TOIMINTAMALLI	14
3.1 Perhehoitoon pääsyn kriteerit kehitysvammaiselle henkilölle.....	14
3.2 Asiakkaan sijoittuminen perhehoitoon.....	15
3.3 Perhehoidon sisältö	16
3.3.1 Hoitotarvikkeet.....	16
3.3.2 Lääkehoito.....	17
3.3.3 Ravitseminen ja liikunta	17
3.3.4 Kuljetuspalvelut	17
3.3.5 Henkilökohtainen apu	17
3.3.6 Työ- ja päivätoiminta	18
3.3.7 Kuntoutus	18
4 KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOITOA MÄÄRITTÄVÄT SUUNNITELMAT JA SOPIMUKSET	18
4.1 Hoito- ja palvelusuunnitelma	18
4.2 Toimeksiantosopimus	19
4.2.1 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen.....	20
5 PERHEHOIDON ASIAKASMAKSUT.....	21

5.1 Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön asiakasmaksu	21
5.2 Kehitysvammaisten lyhytaikaisen ja osa-aikaisen perhehoidon asiakasmaksut ..	22
6 KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON PALKKIOT JA KORVAUKSET	22
6.1 Palkkioiden määrät	23
6.2 Kulukorvausten määrät	24
6.3 Käynnistämiskorvaus	25
6.4 Oman auton käyttö ja matkakorvaukset	26
6.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta ja perhehoitajan vapaapäivät	27
6.5.1 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa	27
6.5.2 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset, kun perhehoito peruuntuu tai keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä	28
6.5.3 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset erinäisissä poikkeustapauksissa ..	28
7 PERHEHOITAJAN SIIAISJÄRJESTELYT	29
7.1 Perhehoitajan vapaapäivät ja maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset vapaan ajalta 29	
7.2 Sijaishoitaja	30
8 PERHEHOITAJAN ELÄKETURVA JA VAKUUTUKSET	31
9 PERHEHOIDON TURVALLISUUS JA VALVONTA	33
9.1 Perhehoidon turvallisuus	33
9.2 Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynnit	34
10 PERHEHOITAJAN TUKI	34
10.1 Perhehoitajien täydennyskoulutus ja työnohjaus	35
10.2 Perhehoidon yhteistyö	35
10.3 Vertaisryhmätoiminta, yhteiset tapaamiset ja virkistys	36
11 SALASSAPITO, VAITIOLOVELVOLLISUUS JA ASIAKIRJOJEN SÄILYTTÄMINEN	36
12 HOIDETTAVAN VARAT JA OMAISUUSLUETTELO	36
13 ASIAKKAAN KUOLEMA PERHEHOITOKODISSA	37
14 VALITUS- JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET	37
15 JULKISUUS	38
16 KRIISI JA VÄKIVALTATILANTEET	38
17 TOIMINTAOHJEEN VOIMAANTULO	39

1 PERHEHOITO

Tämä toimintaohje koskee kehitysvammaisten toimeksiantosuhteisen perhehoidon toimintaa ja perustuu perhehoitoa koskeviin lakeihin. Toimintaohje on hallinnollinen päätös kehitysvammaisten toimeksiantosuhteisen perhehoidon toteuttamiseksi.

1.1 Perhehoidon lainsäädäntö ja muu sääntely

Perhehoitoon liittyviä ja perhehoitoa määrittäviä säädöksiä ovat:

Perhehoitajalaki (312/92) ja sen muutos (948/2006) ja 317/2011

Sosiaalihuoltolaki (710/82) ja – asetus (6077/83)

Lastensuojelulaki 412/2007)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977 ja –asetus 988/1977

Laki (380/1987) ja asetus (759/1987) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

Laki omaishoidon tuesta 4A§(937/2005) ja muutos (318/2011)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/00)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002

Laki (734/92) ja asetus (912/92)sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja -rahaetuksista 566/2005)

Kunnallinen eläkelaki (549/03)

Työntekijäin eläkelaki (395/2006)

Työsopimuslaki 55/2001

Tapaturmavakuutuslaki (608/48)

Hallintolaki 434/03) ja Hallintolain käyttölaki (586/1996)

Holhustoimilaki (442/1999)

Tietosuojalaki (516/04)

Henkilötietolaki (523/99)

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/96)

Sairausvakuutuslaki (2001/1224)

STM:n opas 2005:32 Turvallinen lääkehoito

Valvira: Valvontaohjelmat

Valvira 7/2013 Lääkehoidon toteuttaminen sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa toimintayksiköissä

Oulun kaupungin hyvinvointilautakunta 19.12.2013 § 153 asiakasmaksut

Kuntaliiton Yleiskirjeen 4/80/2000 ohje käyttövaroista

1.2 Kehitysvammaisten perhehoidon tarkoitus ja asiakasryhmät

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa (SHL 710/1982, 25§).

Perhehoito toteutetaan perhehoitajan kodissa, joka on yksityiskoti. Perhehoidossa olevalla kehitysvammaisella on muihin perhekodin jäseniin tasavertainen asema. Perhehoito tarjoaa kiinteän lähiyhteisön, pysyvät ihmissuhteet, jokapäiväisiä kodin askareita, yksilöllistä hoitoa ja turvallisuutta. Se voi olla jatkuvaa, tilapäistä tai osavuorokautista. Perhehoito on yksi vaihtoehto **kehitysvammaisten** hoidon ja asumisen järjestämiseksi.

Kehitysvammaisia lapsia sijoitetaan perhehoitoon sekä lastensuojelullisista syistä (Lastensuojelulaki 2007) että kehitysvammahuollon palveluna (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977). Mikäli huostaanoton kriteerit täyttyvät, on kehitysvammaisella lapsella oikeus tulla huostaan otetuksi ja sijoitetuksi perhehoitoon lastensuojelulain nojalla. Tällöin perhehoitoon sijoitettu lapsi ja perhe ovat oikeutettuja sekä lastensuojelun että kehitysvammahuollon palveluihin.

Aikuisten perhehoidossa on erityisen tärkeää huomioida sekä tarve yhteisöllisyyteen että turvata mahdollisuus yksityisyyteen. Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat henkilön elämäntilanne, aikaisemmat elämänkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoidolla pyritään edistämään hoidossa olevan henkilön toimintakyvyn ylläpitoa, perusturvallisuutta ja sosiaalisia suhteita.

Perhehoito toteutetaan hoitajan kodissa, joka on yksityiskoti. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema. Perhehoito tarjo-

aa kiinteän lähiyhteisön, pysyvät ihmissuhteet, jokapäiväisiä kodin askareita, yksilöllistä hoitoa ja turvallisuutta. **Se voi olla pitkäaikaista, tilapäistä tai osavuorokautista.**

Perhehoito on myös yksi vaihtoehto omaishoitajien vapaiden järjestämiseksi. Omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) muutoksen (318/2011) tavoitteena on tukea omaishoitajien jaksamista parantamalla heidän mahdollisuuksiaan pitää lakisääteiset vapaapäivät sekä muita vapaapäiviä ja virkistysvapaita. Omaishoidon tuen lakiin on lisätty säädös, joka mahdollistaa omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen si- jaishoidon järjestämisen tehtävään soveltuvan henkilön (kts kpl 7.2.) kanssa toimeksiantosopimuksen perusteella, jos omaishoitaja siihen suostuu ja järjestely on omaishoidossa olevan henkilön edun mukainen. Myös hoidettavan henkilön mielipide on otettava huomioon.

1.3 Perhehoitomuodot

Perhehoito voi olla **pitkäaikaista (jatkuvaa)** tai **lyhytaikaista** perustuen yksilöllisiin asiakas-, hoito- ja palvelusuunnitelmiin. Pitkäaikainen perhehoito on toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa. Pitkäaikainen perhehoito on kodinomainen tapa järjestää kehitysvammaisen henkilön asuminen, kun kotona asuminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Perhehoito sijoittuu hoitomuotona kodin ja ympärivuorokautisen asumispalvelun välimaastoon tarjoten kodinomaisen, yksilöllisen hoidon ja hoivan perhehoitajan kodissa. Lisäksi perhehoito takaa hoitajan läsnäolon yöaikaan, mikä luo turvallisuutta.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon alaikäinen kehitysvammaisen lapsi voi sijoittua sekä lastensuojelun että kehitysvammahuollon palveluna. Lastensuojelutilanteessa sosiaalityöntekijä tekee arvion lapsen tilanteesta. Pitkäaikainen perhehoito on ensisijainen sijoitusmuoto laitos- tai ryhmäasumiseen nähden kehitysvammaisille lapsille, jotka eivät voi asua omassa kodissaan.

Kehitysvammaiselle aikuiselle pitkäaikainen perhehoito voi olla joko pysyvä asumisen ja elämisen järjestely tai itsenäiseen/ tuettuun asumiseen valmentavaa asumista. Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa mahdollisuuden kodinomaiseen asumiseen niille kehitysvammaisille, joilla ei ole edellytyksiä itsenäisempään asumiseen. Pitkäaikaisessa perhe-

hoidossa henkilö saa tukea ja ohjausta, jota ei voida järjestää omaan kotiin. Perhehoito on pitkäaikaista ja jatkuvaa, kun se on kestoaltaan yli 14 vrk kuukaudessa ja yli kolme kuukautta kestävä. Pitkäaikaiseen perhehoitoon siirryttäessä voidaan aluksi tehdä tilapäinen toimeksiantosopimus ns. kokeilujakson ajaksi.

Lyhytaikainen perhehoito kestää alle 14 vuorokautta kuukaudessa. Se voi olla myös äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan järjestää muun muassa vanhempien jaksamisen tueksi tai perhehoitajan tai omaishoitajan vapaiden järjestämiseksi. Tällä toiminnalla tuetaan vammaisen henkilön kotona asumista ja perheen jaksamista. Jos lyhytaikainen perhehoito jatkuu yli 14 vrk kuukaudessa ja muuttuu yli kolmen kuukauden pituiseksi, se muuttuu pitkäaikaiseksi ja aiemmin tehty sopimus tarkistetaan. Tarve määritellään palveluohjausyksikön tekemässä hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Lyhytaikainen perhehoito voi olla myös **osa-aikaista päivä -tai yöhoitoa**. Osavuorokautinen hoito kestää enintään kahdeksan tuntia päiväsaikaan tai 12 tuntia yöaikaan vuorokaudessa ja sisältää ateriarytmin mukaiset ateriat.

1.4 Perhehoidon organisointi Oulussa

Voimassaolevan delegointisäännön (hyveltk 24.4.2014 §43) mukaan palveluohjausyksikön esimies päättää perhehoitajien ja perhehoitokotien hyväksymisestä sekä perhehoitajien jatkuvista (pitkäaikaisista) toimeksiantosopimuksista. Sijoittamisesta lyhytaikaiseen perhehoitoon sen sijaan voi päättää palveluohjausyksikön palveluohjaaja tai sosiaalityöntekijä. Toimeksiantosopimus voidaan tehdä hoitajan suoritettua lakisääteisen ennakkovalmennuksen, johon liittyy soveltuvuusarviointi ja kotikunnan antama lausunto soveltuvuudesta perhehoitajaksi. Ennakkovalmennus sisältää myös kotikäynnin perheeseen.

Perhehoitajalain 7§:n mukaan perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää. Vastuutyöntekijänä toimii se palveluohjausyksikön palveluohjaaja, joka vastaa sijoitetun henkilön palvelukokonaisuudesta. Palveluohjaaja

myös järjestää asiakkaan hoidon perhehoitajan vapaiden ajaksi. Palveluohjaaja myös tekee ja päivittää perhehoitoon sijoitetun hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Perhehoidon onnistuminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Kehitysvammaisten perhehoidossa korostuu erityisesti yhteistyö palveluohjausyksikön ja perhehoitajan välillä.

1.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä hoidettavan kotona omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. **Perhehoidolla** tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Mikäli henkilön hoitajana toimii oma lapsi, vanhempi, avo - tai aviopuoliso, hoito on omaishoitoa.

Sijaishoitaja (kts. kpl 7.2.) puolestaan toimii perhehoitajan tai omaishoitajan lomittajana kodeissa. (Perhehoitajalaki 6a§, Laki omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 4a§)

2 PERHEHOITAJAN JA PERHEKODIN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET

2.1 Perhehoitaja

Perhehoitaja on henkilö, jonka kanssa kunta tekee toimeksiantosopimuksen perhehoidon järjestämisestä. Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihuoltolain ([710/1982](#)) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa ja/tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa (PHL 1§ 2 mom). Perhehoitajaksi ryhtyminen edellyttää ennakkovalmennusta ennen toimeksiantosopimuksen solmimista. Perhehoitajalle ei aseteta erityisiä koulutusvaatimuksia,

mikäli perhehoidossa on enintään neljä henkilöä. Perhehoitajaksi aikovalta kysytään hakemuksessa muun muassa perhesuhteita, asumista, terveydentilaa, päihteiden käyttöä ja motivaatiota perhehoitajaksi. Hakijan soveltuvuudesta perhehoitajaksi pyydetään myös kotikunnan lausunto ennen ennakoivalmennukseen hyväksymistä ja tehdään kotikäynti perheeseen. Perhehoito on koko perheen asia ja se vaatii käytännössä kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen.

2.1.1 Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi

- Perhehoitaja on vastuullinen aikuinen, joka voi tarjota perhehoidossa olevalle henkilölle kodin ja sitoutuu tehtäväänsä.
- Henkilö on saanut ennakoivalmennuksen ja hänellä on hyväksyvä arvio tehtävän edellyttämistä valmiuksista. Perhehoitajana voi toimia avio- tai avosuhteessa elävä tai yksinasuva
- Perhehoitajan terveydentila on hyvä. Perhehoitoyksikkö pyytää tarvittaessa lääkärintodistuksen (T-todistus) perhehoitajaksi aikovalta ennakoivalmennuksen aikana.
- Perheenjäsenten ihmissuhteet ovat kunnossa ja perheen talous on vakaa.
- Perhehoitaja on yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat muun muassa asiakkaan vanhemmat, omaiset ja läheiset sekä kuntien sosiaalityöntekijät ja muut yhteistyötahot.
- Perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa.
- Perhehoitajana ei voi toimia asiakkaan oma lapsi, vanhempi, avo- tai aviopuoliso
- Ennakoivalmennuksen aikana pyydettyssä rikosrekisteriotteessa ei ole estäviä merkintöjä (lapsiin kohdistuvat rikokset tai väkivaltarikokset)
- Palveluohjausyksikön palveluesimies hyväksyy perhehoitajan kaupungin perhehoitajaksi sekä tekee asiakaskohtaisen toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa.

2.1.2 Esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä henkilö, jolla esim.

- on käynnissä aktiivinen lastensuojeluasiakkuus biologisten lastensa kanssa,
- vakava sairaus tai fyysinen pitkäaikaissairaus, jonka ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua,
- on akuutteja tai kroonisia mielenterveyden häiriöitä tai sairauksia,
- on päihdeongelma jollakin perheessä asuvalla
- on pitkäaikaisia taloudellisia vaikeuksia
- puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakkovalmennukseen tuloa tai sijoitusta,
- hoitajalla on elämään, sosiaalisiin suhteisiin ja arkeen voimakkaasti vaikuttava elämäntilanne, joka vaikuttaisi myös asiakkaan arkeen
- kriisi omassa elämäntilanteessa
- korkea ikä
- kodin tilojen sopimattomuus
- on hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta.

2.1.3 Rikostaustan selvittäminen

Laki velvoittaa selvittämään lasten kanssa työskentelevien rikostaustan (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002). Perhehoitajat ovat yksi ammattiryhmä, jota tämä laki koskee. Perhehoidon kouluttaja pyytää rikosrekisterilain mukaisen rikosrekisterin nähtäväksi ennakkovalmennuksen aikana. Rikosrekisteri ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi eikä siinä saa olla merkintöjä esim. lapsiin kohdistuvista tai väkivaltarikoksista. Ote palautetaan sen esittäneelle perhehoitajalle välittömästi, eikä siitä saa ottaa kopiota. Jos otteen esittämisestä on perhehoitosijoituksen tapahtuessa kulunut yli kuusi kuukautta, pyydetään perhehoitajaa esittämään uusi ote. Perhehoitaja vastaa otteen kustannuksista itse.

2.1.4 Ennakkovalmennus

Perhehoitajalain mukaan perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava ennen tehtävään ryhtymistä tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus.

Ennakkovalmennus (kts. liite sisällöistä) tulee suorittaa ennen kuin tehdään perhehoitoa koskeva toimeksiantosopimus. Valmennuksen keskeisenä tehtävänä on selvittää perhe-

hoitajaksi aikovan soveltuvuus tehtävään. On suotavaa, että perheen molemmat puoliset osallistuvat valmennukseen.

Ennakovalmennus vastaa siihen mitä tehtävä perhehoitajalta edellyttää. Valmennusta järjestettäessä tulee ottaa huomioon kehitysvammaisten erityistarpeet ja hoitajan osaa-minen. Laadukkaan perhevalmennuksen tunnusmerkkejä ovat valmennuksen proses-sinomaisuus sekä riittävä kesto ja määrä. Valmennus sisältää valmennuksen jälkeisen arviointimenetelmän sekä kirjallisen arvioinnin perhehoitajan valmiuksista ja edellytyk-sistä toimia tehtävässään. Valmennus sisältää myös perhehoitajan asemaa, velvollisuuk-sia ja lainsäädäntöä koskevan osuuden. Ennakovalmennus sisältää myös kotikäynnin perheeseen. Perhehoitoliitto kouluttaa ennakovalmennuksen kouluttajat.

Kehitysvammaisten perhehoitajan valmennuksen tavoitteena on:

- taata jokaiselle hoidettavalle lapselle, nuorelle tai aikuiselle tasavertainen mah-dollisuus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen.
- antaa perhehoitajuutta harkitseville mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa tehtävästä, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä.
- taata asiakkaalle hyvä hoito ja huolenpito niin, että perhehoitajalla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata lapsen, nuoren tai aikuisen kehitysvammaisen yksilöllii-siin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä hoidettavaa koskevissa asioissa muiden ihmis-ten kanssa.
- antaa riittävä koulutus ja valmennus perhehoitotyöhön, jotta perhehoitoa ohjaa-vat arvot, toimintaperiaatteet ja laatuvaatimukset toteutuvat käytännössä
- antaa perhehoitajaksi aikovalle valmiuden toimia kumppanina ja tehdä yhteis-työtä perhehoidossa olevan kehitysvammaisen läheisten, kunnan ja muiden taho-jen kanssa.

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut vastaa Perhehoitajalain 7§:n mukaan ennako-valmennuksen järjestämisestä. Valmennus auttaa tekemään tietoisien päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä ja antaa valmiuksia ryhtyä perhehoitajaksi.

2.2 Perhekoti

Perhekodeilla tarkoitetaan perhehoitajalaissa tarkoitettua kunnan tai kuntayhtymän hyväksymää yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa (Sosiaalihuoltolaki 26 §). Perhekodin hyväksyy siis kunta ja kunta myös valvoo tätä toimintaa.

Kunnan tai kuntayhtymän on sosiaalihuoltolaissa tarkoitetun perhekodin sopivuutta harkitessaan kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitoa antavan henkilön mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan asiakkaan tarpeet henkilön edun mukaisesti. On myös kiinnitettävä huomiota perhehoitoa antavan henkilön yhteistyökykyyn kunnan tai kuntayhtymän ja perhehoitoon sijoitettavalle henkilölle läheisten henkilöiden kanssa. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman.

Perhekodeille asetettavat edellytykset

- Perhekodin tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.
- Perhekodin tulee myös rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva
- perhekoti on tarkoituksenmukainen, kodikas, viihtyisä ja siellä on myönteinen ilmapiiri.
- Perhekodin sijainnin tulee mahdollistaa asiakkaan tarvitsemien palvelujen ja läheisten yhteydenpidon.
- Perhekoti on turvallinen. Perhekodin tulee laatia aluepelastuslaitokselle poistumisturvallisuusselvitys ja suppea pelastussuunnitelma.
- Perhekodin ympäristö on hoidettavalle henkilölle sopiva; perhekotiin on mahdollisuus tarvittaessa järjestää esteetön ympäristö ja erityisvarustus.
- Perhehoidossa olevalla on perhekodeissa mahdollisuus yksityisyyteen.
- Perhehoitoon tulevalla henkilöllä on halutessaan mahdollisuus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Hänellä tulee olla oma huone. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus käyttää kaikkia kodin yhteisiä tiloja.

- Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitajalla tulee olla valmius:

- tukea asiakkaan hyvän elämän toteutumista
- tukea asiakkaan kehitystä ja toimintakykyä voimavaralähtöisesti
- tukea asiakkaan perhesuhteita ja yhteydenpitoa muihin läheisiin
- tehdä yhteistyötä
- sitoutua perhehoitajan tehtävään

2.2.1 Hoidettavien määrä perhehoidossa

Perhekodissa samanaikaisesti hoidossa olevien kehitysvammaisten lukumäärään vaikuttavat useat asiat:

- perhekodin tilojen koko
- perhekodissa asuvien perhehoitajien määrä
- perheeseen kuuluvien biologisten alle kouluikäisten lasten lukumäärä.

Perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina, jollei kyse ole hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille.

Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä. Heistä toisella tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- ja kasvatustehtävistä. Soveltuvaksi tutkinnoksi katsotaan vähintään nykyinen toisen asteen tutkinto (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, § 26a). Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa perhetilanteessa tapahtuvista muutoksista sijoittavaan kuntaan.

Erityisistä syistä voidaan samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä tilanteena pidetään tilannetta, jos kyse on hoidon antamisesta perhehoitoon tuleville sisaruksille tai muille saman perheen jäsenille (esim. avo- tai aviopari).

Enimmäismäärästä voidaan poiketa myös, jos hoidossa on samanaikaisesti vain täysi-ikäisiä henkilöitä ja heidän toimintakykynsä ja keskinäinen kanssakäymisensä mahdollistavat ylityksen (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, § 26a).

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain mukaisessa työsuh- teessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään.

3 PERHEHOIDON TOIMINTAMALLI

Perhehoidon järjestäminen edellyttää päätöksentekoa hyvinvointilautakunnassa. Perhe- hoidon palkkiot ja kulukorvaus sekä asiakasmaksut ja toimintaohje tulee hyväksyä hy- vinvointilautakunnassa.

Perhehoidon järjestäminen vaatii tiedottamista niin tuleville asiakkaille kuin mahdolli- sille perhehoitajillekin. Perhehoitajien rekrytointi on keskeinen palvelun järjestämisen kannalta. Mikäli halukkuutta perhehoitajiksi ei ole, ei hoitomuotoa voida perustaa tai ot- taa käyttöön.

3.1 Perhehoitoon pääsyn kriteerit kehitysvammaiselle henkilölle

Kehitysvammainen henkilö soveltuu perhehoitoon, jos

- hän tarvitsee tukea, auttamista tai ohjaamista päivittäisissä toimissa, kuten syömi- sessä, pukemisessa tai peseytymisessä tai
- hän tarvitsee valvontaa säännöllisesti tai
- hänellä voi olla lisäksi kehitysvammaan liittyvä hoidon tarvetta lisäävä liitännäissai- raus, esim. epilepsia tai
- perhehoito on hänen tilanteensa huomioon ottaen hänelle soveltuva vaihtoehto
- perhehoito on muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa riittävää kehi- tysvammaisen henkilön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta tai
- hän on Oulun kaupungin palveluohjausyksikön asiakas.

Perhehoitoon ei sovellu henkilö, joka

- käyttäytyy aggressiivisesti perhehoitajaa tai muita perhekodissa asuvia henkilöitä kohtaan tai
- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa tai
- valvoo öisin ja häiritsee muita tai

- tarvitsee säännöllisesti apua tai valvontaa öiseen aikaan tai
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toimissa kahden henkilön apua.

3.2 Asiakkaan sijoittuminen perhehoitoon

Perhehoitoa tarjotaan asiakkaalle palvelumuotona silloin, kun se on asiakkaan kannalta perusteltua. Perhehoitoon sijoittaminen tapahtuu vaiheittain. Palveluohjaaja tekee kehitysvammaisen henkilön **palvelutarpeen arvion**. Asiakkaalle tehdään **hoito- ja palvelusuunnitelma** tai olemassa olevaa suunnitelmaa päivitetään yhteistyössä hoidettavan omaisten ja läheisten kanssa. Perhehoitoa ohjaa hoito- ja palvelusuunnitelma, jossa määritellään kehitysvammaisen henkilön yksilöllinen tuen ja ohjauksen tarve sekä hänen tarvitsemansa tukipalvelut.

Palveluohjaaja **arvioi perhehoitajien valmiuksia** vastata kyseisen kehitysvammaisen henkilön tarpeisiin ja ottaa yhteyttä sopivaksi arvioituun perheeseen. Perhehoitaja arvioi saamiensa tietojen perusteella omia valmiuksiaan pitää huolta kyseisestä henkilöstä. Perhe pohtii valmiuksiaan ja ilmoittaa päätöksestään.

Palveluohjaaja ilmoittaa **perhehoitajan löytymisestä** kehitysvammaiselle henkilölle tai heidän omaisilleen. Sovitaan tutustumistapaaminen perhekotiin. Tässä yhteydessä tulee huolehtia **asiakkaan valmentamisesta** tulevaan perhehoitoon. Valmentamisessa huomioidaan asiakkaan valmiudet ja voimavarat uuteen tilanteeseen sopeutumisessa. Omaiset ovat tässä avainasemassa. Mikäli sekä perhehoitoon hakeutuva tai hänen omaisensa että perhehoitaja ovat halukkaita aloittamaan perhehoidon, voidaan **tutustumiskäynnin** jälkeen sopia ensimmäisen lyhytaikaisjakson ajankohdasta tai pitkäaikaisen perhehoidon muuttopäivästä.

Palveluohjausyksikön työntekijä tai esimies tekee **sijoituspäätöksen** ja kehitysvammaisen henkilön hoito- ja palvelusuunnitelma ja tarvittaessa **erityishuolto-ohjelma** päivitetään. Tässä yhteydessä varmistetaan asiakkaan tarvitsemien muiden palvelujen, esimerkiksi työ- tai päivätoiminnan, saatavuus perhekotiin. Palveluesimies tekee **toimeksiantosopimuksen** kunnan ja perhehoitajien välille. Kehitysvammainen henkilö **muuttaa tai aloittaa** jaksot perhehoitoperheessä.

On huomioitava, että perhehoitajalla ei ole subjektiivista oikeutta tiettyyn sijoitukseen tai tiettyyn määrään sijoituksia.

3.3 Perhehoidon sisältö

Perhehoidossa huolehditaan hoidettavan tuesta ja ohjauksesta. Hoito sisältää tarpeen mukaan muun muassa seuraavat terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät toiminnot.

- **Tuki ja ohjaus** mm. pukemisen, peseytymisen, ravinnon, puhtauden, vaatehuollon, terveydentilan seurannan, tarpeellisen avustamisen ja ulkoilun.
- **Toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät toiminnot** sisältävät turvallisuuden, harrastuksista ja virkistysmahdollisuuksista huolehtimisen sekä hoidettava kunnon mukaisten muiden aktiviteettien järjestämisen esim arkiaskareet.
- **Sosiaalisten suhteiden ylläpito** sisältää muun muassa yhteydenpidon omaisiin, ystäviin ja tuttaviiin

Edellä mainitut asiat määritellään kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisesti päivittäistä hoitoa ja palvelua ohjaavassa perhehoidossa tehtävässä suunnitelmassa. Suunnitelmaa tulee päivittää tarvittaessa ja elämäntilanteen muutosten yhteydessä.

Kunta tukee ja valvoo perhehoitajaa tehtävässään. Perhehoitajalle annettava tuki ja valvonta ovat lähellä toisiaan. Onnistuneen valvonnan perusta on se, että kunnan vastuutyöntekijä tietää, miten perhehoitaja ja asiakas voivat, millainen perheen kokonaistilanne, perheenjäsenten hyvinvointi ja jaksaminen, on. Perhehoitajalla on velvollisuus pitää tarvittaessa yhteyttä palveluohjaajaan.

3.3.1 Hoitotarvikkeet

Perhehoidon asiakas on oikeutettu saamaan hoitotarvikejakelun tarvikkeita Oulun kaupungin hyvinvointipalveluiden hoitotarvikejakelun ohjeen (Sosiaali- ja terveyslautakunta 24.4.2008 §) mukaan. Mikäli asiakas on uusi asiakas eikä aikaisemmin saanut tarvikkeita, perhehoitaja varaa ajan lääkärille hoitotarvikkeita varten tarvittaessa.

3.3.2 Lääkehoito

Hoito- ja palvelusuunnitelman laatimisen yhteydessä tulee sopia hoidettavan lääkehoiton toteuttamisesta, joka perustuu Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön oppaaseen (STM 2006: Turvallinen lääkehoito)

3.3.3 Ravitseminen ja liikunta

Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan päätöstä koskien kehitysvammaisten palveluasumisen kilpailuttamista (2012) mukaellen asiakkaalle tulee tarjota päivittäinen ruokailu ravintosuositusten (Valtion ravitsemuskeskus) mukaisella ateriaritmillä, jolla turvataan riittävä nesteiden ja ravinnon saanti. Aterioiden tulee olla asiakkaan makutottumuksia vastaavia ja maittavia. Erityisruokavalio järjestetään niitä tarvitsevalle asiakkaalle. Lounasateria kattaa 1/3 päivittäisestä energiansaannista eikä yöpaasto jää yli 11 tunnin mittaiseksi.

Myös ennakoivassa suunnitelmassa perehdytään kehitysvammaisten ravitsemukseen ja liikuntaan.

3.3.4 Kuljetus- ja tulkkipalvelut

Sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuspalveluja myönnetään perhehoidossa olevalle kehitysvammaiselle sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan päätöksen (8.11.2012 § 118) mukaisesti palvelusuunnitelmaan pohjautuen enintään 12 henkilökohtaista yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Palvelulinjareitin varrella asuva voi saada enintään 4 henkilökohtaista yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Yhdensuuntaisen kuljetuspalvelumatkan kustannuksen yläraja on 50€ ja palvelun perusteena ovat tulorajat (yksinasuva 1400€/kk, parisunnat 2260€/kk).

Vaikeasti kuulo-, näkö- tai puhevammaisella on subjektiivinen oikeus saada tulkkipalveluja. Asiakkaalla voi olla oikeus myös vammaispalvelulain tai erityishuoltolain mukaisiin kuljetuspalveluihin.

3.3.5 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisesta avusta säädellään laissa vammaisuuden perusteella annettavista palveluista (380/1987). Laki mahdollistaa henkilökohtaisen avun myöntämisen myös perhehoidossa olevalle vammaiselle. Perhehoidossa olevat saavat perhehoidossa tarvittavan avun perhehoitajalta. Henkilökohtainen apu mahdollistaa vammaisen kodin ulkopuoli-

sen osallistumisen ja se on maksutonta. Avun saaminen edellyttää, että henkilöllä on voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa.

3.3.6 Työ- ja päivätoiminta

Työ- ja päivätoiminta on yleensä vaikeimmin vammaisille tarkoitettua viriketoimintaa. Kehitysvammaisten oikeus työtoimintaan perustuu lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta, ja sitä voidaan järjestää myös sosiaalihuoltolain mukaan. Kuljetukset toimintaan ovat asiakkaalle maksuttomia.

3.3.7 Kuntoutus

Vaikeavammaisille myönnettävän kuntoutuksen edellytyksenä on, että henkilö saa jostain seuraavista etuuksista: korotettu tai ylin alle 16-vuotiaan vammaistuki; korotettu tai ylin ylin 16-vuotiaan vammaistuki; eläkkeensaajan korotettu tai ylin eläkettä saavan hoitotuki; ylin vammaistuki (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja -rahaetuksista 566/2005). Kuntoutuksella pyritään parantamaan päivittäisistä toimista suoriutumista ja vähentämään avun ja tuen tarvetta. Se on elämänlaadun parantamista ja voi sisältää hyvin erilaisia asioita. Kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai neuropsykologista ja se voi sisältää esimerkiksi puhe-, toiminta- tai taideterapiaa sekä erilaisia apuvälineitä, sopeutumisvalmennusta tai koulutusratkaisuja.

4 KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOITOA MÄÄRITTÄVÄT SUUNNITELMAT JA SOPIMUKSET

4.1 Hoito- ja palvelusuunnitelma

Kehitysvammaisen perhehoito perustuu asiakkaan yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Sosiaalihuollon asiakaslain 7§ mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tila-

päinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma tehdään yhteistyössä asiakkaan, palveluohjaajan/sosiaalityöntekijän, omaisten, perhehoitajan ja tarvittaessa muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa. Palvelusuunnitelmasta on riittävän yksityiskohtaisesti käytävä ilmi asiakkaan yksilöllinen tilanne niiltä osin kuin se vaikuttaa palvelujen sisällöstä, järjestämistavasta ja määrästä päättämiseen. Vammaan ja sairauteen liittyvien seikkojen ohella asiakkaan yksilöllisen tilanteen selvittäminen vaatii huomion kiinnittämistä myös hänen sosiaaliseen asemaansa (mm. työssäkäynti, opiskelu, asumismuoto, perhesuhteet).

Laadittaessa palvelusuunnitelmaa tulisi tavoitteena olla kunnan ja asiakkaan yhteinen näkemys asiakkaan toimintakyvystä ja tarvittavista palveluista. Asiakkaan näkemys, toivomukset ja mielipiteet tarvittavista palveluista ja tukitoimista kirjataan suunnitelmaan. Mikäli asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa suunnitteluun tai asiakas ei ymmärrä ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, asiakkaan tahtoa selvitetään yhteistyössä hänen laillisen edustajansa (esimerkiksi määrätty edunvalvoja tai lapsen huoltaja) taikka omaisensa (vanhemmat, aviopuoliso, rekisteröidyssä parisuhteessa elävä henkilö) tai hänen läheisensä (avopuoliso) kanssa.

Asian selvittämisessä on kyse salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Mikäli asiakkaan suostumusta tietojen luovuttamiseen ei voida saada, tiedot luovutetaan sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

4.2 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitokotiin sijoitetun hoidettavan osalta erikseen. Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittaja sopivat hoitosuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tulee pääsääntöisesti tehdä ennen sijoittamista. Sopimuksen liitteeksi tulee asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelma. Toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat molemmat puolisot, jos tarkoituksena on, että molemmat puolisot vastaavat perhehoitoon sijoitetun hoidosta. Sopimuslomakkeena käytetään Oulun kaupungin omaa perhehoidon toimeksiantosopimuslomaketta.

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen Oulun kaupunkiin. Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja kaupungin vastuullinen viranhaltija. Sopimus tarkistetaan tilanteen muuttuessa ja sitä ei voi muuttaa yksipuolisesti. Tarkistamisesta käydään neuvottelu, kun toinen osapuoli sitä vaatii (Perhehoitajalaki 1992; laki perhehoitajalain 2 ja 3 §:n muuttamisesta 2006). Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen.

Toimeksiantosopimukseen tulee myös sisältyä suunnitelma perhehoidossa olevalle henkilölle ja perhehoitajalle järjestettävistä perhehoidon toteuttamiseksi tarpeellisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja muista tukitoimista. Toimeksiantosopimukseen tulee myös merkitä, mitkä kulut katetaan kulukorvauksilla ja minkä kustannusten katsotaan kuuluvan hoitopalkkioon.

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.

4.2.1 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus pitkäaikaisessa perhehoidossa irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua (Perhehoitajalaki 5 §). Perhehoitosopimus voidaan irtisanoa, jos esimerkiksi asiakkaan avuntarve lisääntyy, eikä perhehoito enää ole riittävä hoitomuoto. Molemmat osapuolet, hoitaja tai kunta, voivat irtisanoa sopimuksen. **Irtisanomisaika on molemmin puolin yksi kuukausi.** Irtisanominen tulee toimittaa todisteellisesti tai tavallisella kirjeellä. Kirjeitse suoritettua irtisanomista katsotaan tulleen osapuolen tietoon seitsemäntenä (7) arkipäivänä kirjeen lähettämisestä.

Mikäli perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä irtisanomisajan loppuun. Lisäksi hänelle maksetaan 50 % kulukorvauksesta irtisanomisajan loppuun edellyttäen, ettei tilalle sijoiteta toista hoidettavaa. Tässä tapauksessa kulukorvauksen maksaminen päättyy, kun

henkilö sijoitetaan muualle. Irtisanomisaika sekä palkkion ja kulukorvauksen maksaminen koskee myös lyhytaikaisen perhehoidon toistaiseksi voimassaolevaa sopimusta.

Kuolemantapauksessa hoitopalkkiota maksetaan sen kuukauden loppuun, jolloin hoidossa ollut henkilö on kuollut ja kulukorvausta samalta ajalta 50%.

Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos palveluntuottaja ei korjaa puutetta 14 vrk:n kuluessa saatuaan asiasta kirjallisesti tiedon tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi. (Perhehoitajalaki 5 §). **Tällöin myös maksut päättyvät välittömästi.** Lisäksi sopimus voidaan purkaa välittömästi, mikäli sopimusosapuoli törkeästi rikkoo sopimusehtoja tai jos perhehoidossa on havaittu laiminlyöntejä, joita ei voi korjata tai laiminlyönti on ollut hyvin vakava. Sopimus ja maksut katsotaan purkautuneeksi siitä päivästä, kun henkilö tosiasiallisesti muuttaa perheestä.

5 PERHEHOIDON ASIAKASMAKSUT

5.1 Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön asiakasmaksu

Erityishuoltolain mukaan järjestetyt palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. Siitä syystä kehitysvammaisten asumispalveluista ei peritä maksua. Maksu peritään kuitenkin ylläpidosta, johon katsotaan kuuluvan ravinto ja tarvikkeet. Maksu pitää sisällään ravinnosta ja tarvikkeista (ei-henkilökohtaiset -hygieniatarvikkeet, siivousvälineet ja tarvikkeet) muodostuneet kustannukset. Maksu on sama sekä asumisyksiköissä että perhehoidossa.

Kehitysvammaisten asumispalvelu ja perhehoito

- ylläpitomaksu 9,90 €/vuorokausi

Jos asiakas siirtyy perhehoidosta suoraan laitoshoidon tai laitoksesta perhehoitoon, ei perhehoidon asiakasmaksua peritä siirtopäivältä. Perhehoidon keskeytyessä yli viideksi päiväksi, ei kuukausimaksua peritä viisi päivää ylittävältä ajalta. Jos kotona annettava

palvelu keskeytyy lyhyemmäksi ajaksi kunnasta johtuvasta syystä tai palvelun saajan ollessa kunnallisessa laitoshoidossa, ei kuukausimaksua peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Perhehoidon keskeytyksen jatkuessa koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 32§).

5.2 Kehitysvammaisten lyhytaikaisen ja osa-aikaisen perhehoidon asiakasmaksut

Kehitysvammaisten lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään hyvinvointilautakunnan (18.12.2014 §127) tekemän päätöksen mukaan seuraavasti

- yli 16-vuotiaat, yövalvottu 23,30 €/vrk
- alle 16-vuotiaat, yövalvottu 17,90 €/vrk
- osavuorokautinen ylläpito 11,70 €/vrk, peritään yli 16-vuotiailta, ei alle 16-vuotiailta

Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan vapaan ajaksi, peritään hoidosta asiakkaalta 11,30 €/vrk (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992/734).

6 KEHITYSVAMMAISTEN PERHEHOIDON PALKKIOT JA KORVAUKSET

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (*hoitopalkkio*). Perhehoitajalain mukaisen hoitopalkkion **vähimmäismäärä** on 686,25€/kk 1.1.2015 alkaen. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös 1 momentissa säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Kunta voi maksaa vähimmäispalkkiota suurempaa hoitopalkkiota.

Palkkio ja kulukorvaus ovat veronalaista tuloa. Kulukorvauksen osuuden perhehoitaja saa kuitenkin vähentää verotuksessa, (ks. veroilmoituksen kohta: muut tulonhankkimiskulut). Maksetusta hoitopalkkiosta kertyy perhehoitajalle eläkettä. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaiissa (Kunnallinen eläkelaki 549/2003).

6.1 Palkkioiden määrät

Näitä palkkioita ja korvauksia sovelletaan 1.2.2015 lukien. Palkkioihin ja kulukorvaukseen tehdään hyvinvointilautakunnan määrittämät indeksitarkastukset. Pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan kuukauden 15.päivänä kuluvalta kuukaudelta. Lyhytaikaisen perhehoidon maksut maksetaan sitä mukaan kun hoitaja ilmoittaa hoitopäivät eli jälkikäteen joko 15 pv tai viimeinen päivä.

Kehitysvammaisten perhehoidosta maksetaan **kolmea eri hoitopalkkiota** riippuen hoidettavan hoitoisuudesta. Maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin hoidossa olevan asiakkaan hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Kehitysvammaisten asiakkaiden toimintakykyä ja hoidon vaativuutta arvioidaan yksilöllisesti asiakkaan päivittäisen ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen mukaan. Arvioinnista vastaa Oulun kaupungin palveluohjausyksikkö yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Hoidon vaativuutta on usein vaikea arvioida perhehoidon alkaessa ja sopimusta tarkistetaan määrääjain, ensimmäisen kerran esimerkiksi neljän kuukauden kuluttua.

Kehitysvammaisten henkilöiden toimintakykyä ja hoidon vaativuutta arvioidaan yksilöllisesti hoidettavan henkilön päivittäisen ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen mukaan. Hoidon vaativuuden arvioinnissa otetaan huomioon myös mm. lisäsairauksien hoidon vaativuus, erityisruokavalion työllistävyys, suojavaatetusta vaativat sairaudet, liikuntakyvystä johtuva hoidon vaativuus ja käyttäytymisen haasteellisuus. Lisäksi huomioidaan, edellyttääkö alkava perhehoito perhehoitajalta erityisiä valmiuksia, kokemusta, asiantuntemusta tai ammattikoulutusta. Hoitopalkkioon vaikuttaa myös se, edellyttääkö asiakkaan hoito perhehoitajan täysiaikaista kotona olemista.

Osavuorokautisessa perhehoidossa hoitoaika on alle 8 h päiväaikaan ja alle 12h yöaikaan. Osavuorokautisen hoidon tulee sisältää suositellun ateriarytmin mukaiset ateriat.

Kehitysvammaisten perhehoidon hoitopalkkiot (indeksikorotetut 2015)

	Perusmaksuluokka	Korotettu maksuluokka	Erytismaksuluokka
	Kehitysvammaisella ei ole vaativia perussairauksia, rajoitteita tai psyyken/käytösongelmia.	Hoitoa vaativia sairauksia, liikuntarajoitteita, ja/tai lieviä psyyken/käytöshäiriöitä; tar-	Vaikeita lisäsairauksia, rajoitteita ja/tai psyyken/käytöshäiriöitä; haasteellinen käytös, vaatii jatkuvaa valvontaa, paljon avuntarvetta ADL-

	Asiakas on ohjausta ja tukea tarvitseva, suhteellisen omatoiminen. (ADL 1-2)	vitsee valvontaa ja ohjausta. Asiakas tarvitsee apua useissa päivittäisissä toiminnoissa. (ADL 3-4)	toiminnoissa, vaatii erityisosaamista, päivittäistä kuntoutusta, vaikeasti liikunta- ja/tai monivammainen, ei ulkopuolisessa työ- tai päivähoitotoiminnassa, koulussa tai päivähoitotoiminnassa (ADL 5-6)
pitkäaikainen	800,00	1130	1380 (korotus 22%)
lyhytaikainen	60	60	75 (korotus 25%)
osavuorokautinen	40	40	50 (korotus 25%)

6.2 Kulukorvausten määrät

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (*kulukorvaus*) **vähintään lakisääteisen** (1.1.2015 alkaen 410,66 euroa/kk) suuruisena perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kuukaudessa. Kustannusten korvaamisesta säädetään perhehoitajalain 3§:ssä. Kulukorvausten määrät tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutosten mukaisesti.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan henkilön:

- 1) Ravintomenot
- 2) Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- 3) Pesuaineet ja henkilökohtaisen hygienian tarvikkeet (lukuun ottamatta vaippoja).
- 4) Asunnon käytöstä aiheutuvat menot: jätahuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kuluminen
- 5) Vaatteiden huollosta aiheutuvat kustannukset.
- 6) Kehitysvammaisten perhehoidossa voidaan virkistys- ja harrastustoiminnasta aiheutuvien menojen korvaamisesta sopia toimeksiantosopimuksessa (esim. asiakkaalla on omia varoja, joista menot voidaan kustantaa)
- 7) Omalla autolla ajettujen, tavanomaisten, perhehoidon arkeen kuuluvien ajojen matkakustannukset (esimerkiksi ostosmatkat, kampaaja- ja apteekkikäynnit, vierailu- ja kirjastossa käynnit)
- 8) Puhelinmaksut asiakkaan hoidossa oloaikana
- 9) Vakuutukset

Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, koska se käsitellään työkorvauksena verotuksessa. Perhehoitaja voi vähentää maksetun määrän verotuksessa tulonhankkimiskuluna. Suositellaan, että perhehoitaja käy verovirastossa selvittämässä ennakonpidätysprosenttinsa.

Toimeksiantosopimuksessa sovitaan, kenelle lapsilisä ja alle 16-vuotiaan vammaistuki maksetaan. Pitkäaikaisessa perhehoidossa ne maksetaan perhehoitajalle.

Kulukorvaukset (indeksitarkistettut v 2015)

	peruskulukorvaus	erityiskulukorvaus ²
		hoidettava ei osallistu kodin ulkopuoliseen päivätoimintaan tai osallistuu vain 1 pvä/viikko, erityisruokavalio, erityiset puhtaanapitokulut, joista aiheutuu lisäkuluja
pitkäaikainen	450	646,00
lyhytaikainen	25	25
osavuorokautinen	15	15

Perhehoitaja tarjoaa normaaliin elämiseen liittyvät asiat, mutta perhehoidossa oleva henkilö voi halutessaan ostaa itse herkkuja tai erityisiä pesuaineita tms.

Perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset ilmoitetaan verotukseen tuloina. Jos kulukorvauksesta esitetään verottajalle selvitys, kulukorvaus vähennetään ansiotuloista.

6.3 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitajalle hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista maksettava korvaus (*käynnistämiskorvaus*) on perhehoidossa olevaa henkilöä kohti **enintään** 2 916,43/kk. Korvauksen määrää tarkistetaan elinkustannusindeksin mukaan.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oikeus kalustaa itse oma huoneensa omilla huonekaluillaan. Käynnistämiskorvauksella katetaan perhehoidon käynnistymisestä aiheutuvia kuluja, joita voivat olla mm.

- asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt,
- irtaimistohankinnat ja huonekalut,
- vuodevaatteet ja
- muut perushankinnat.

Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön. Lyhytaikaisessa perhehoidossa käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen.

Käynnistämiskorvausta voidaan käyttää kuuden kuukauden kuluessa perhehoitosijoituksen tapahduttua. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla esim. vammaisen tarvitsemat asunnon muutostyöt tai apuvälineet tulee ensisijaisesti hankkia vammaispalveluna tai lääkinnällisenä kuntoutuksena. Hankinnoista sovitaan palveluohjaajan ja perhehoitajan kesken toimeksiantosopimuksessa. Perhehoitaja laatii luettelon perhehoitoon tulleen henkilön tarvitsemista tarvikkeista ja mahdollisista kodinmuutostöistä, minkä pohjalta hän sopii käynnistämiskorvauksen määrästä palveluohjaajan kanssa.

Oulussa käynnistämiskorvaus on jo aiemmin lastensuojelun ja ikäihmisten perhehoidossa päätetty ja indeksillä vuoden 2015 alusta korotettu 1277,27€.

Erityisperusteella maksetaan lain sallima enimmäismäärä, tällaisia erityisperusteita ovat mm. suuret kodin muutostyöt tai irtaimistohankinnat. Erityisperusteet selvittää palveluohjaaja, joka valmistelee asian palveluesimiehelle arvioitavaksi ja ratkaistavaksi osana toimeksiantosopimuksen hyväksymistä.

Mikäli perhehoitosopimus päättyy vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta, perhehoitaja sitoutuu palauttamaan 50 % maksetusta käynnistämiskorvauksesta

6.4 Oman auton käyttö ja matkakorvaukset

Mahdolliset matkakulut maksetaan Kelan matkakorvaustaksan mukaisena tilanteissa, jotka liittyvät esimerkiksi kehitysvammaisen hakuun perhehoitoon ja kehitysvammaisen vientiin hänen omaan kotiinsa mikäli hoidettavalle ei ole myönnetty Oulun kaupungin kuljetuspalveluja sekä matkat, jotka aiheutuvat perhehoitajan osallistumisesta Oulun kaupungin perhehoitajille järjestettyihin tilaisuuksiin. Matkakorvausta saa kun on kysymyksessä palveluohjaajan kanssa **ennalta sovittu matka**. Sijoittava kunta ei vakuuta perhehoidossa olevaa henkilöä matkalla sattuneiden tapaturmien varalta.

Perhehoidettavan tuloista voidaan korvata sairauden, hammashoidon ja kuntoutuksen vuoksi tehtävien matkojen omavastuuosuudet sekä matkat, joita KELA ei korvaa (esimerkiksi apuvälineiden korjauksesta, proteettisista toimenpiteistä tai hammaskruunujen ja – siltojen korjauksista aiheutuneet matkat). Näistä sovitaan edunvalvojan tai palveluohjaajan kanssa. Asiakas voi hakea myös vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja asiointi- ja virkistysmatkoihin; omavastuuosuudet asiakas maksaa itse. Matkat työ- ja päivätoimintaan ovat maksuttomia ja järjestetään ao. yksiköstä.

Matkat kehitysvammahuollon laitoshoidon tai poliklinikalle korvataan kyseisestä hoitolaitoksesta. Taksin käytöstä on sovittava erikseen. **Matkat työ- ja päivätoimintakeskukseen** järjestetään asianomaisesta yksiköstä ja ne ovat asiakkaalle maksuttomia.

6.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta ja perhehoitajan vapaapäivät

6.5.1 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtävänsä, kaupunki järjestää hoitoon sijoitetulle korvaavan hoidon. Perhehoitajalla on oikeus sairauspäivärahan omavastuuajan (sairastumispäivä + 9 arkipäivää mukaan lukien ajankohtaan sattuvat viikonloput) jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruisena. (Sairausvakuutuslaki 2001/1224). Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan kyseiseltä omavastuuajalta. Edellytyksenä sairausajan palkanmaksulle on toimeksiantosopimuksen voimassaolo vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua. Kulukorvauksesta vähennetään 50%, jos sijoitettu asiakas siirretään muualle yli 14 vrk ajaksi. Sairauslomasta tulee olla lääkärintodistus.

Mikäli asiakkaan hoito perheessä jatkuu perhehoitajan vastuulla sairausloman ajan, perhehoitaja on oikeutettu saamaan sekä sairauspäivärahan että kulukorvauksen. Sairausloman ajaksi perheeseen mahdollisesti tulevalle sijaishoitajalle maksetaan kyseiseltä ajalta lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio.

Päätoimisen tilapäisen (lyhytaikaisen) perhehoitajan kohdalla sovelletaan pitkäaikaisen perhehoidon poissaolon säännöksiä. Muun lyhytaikaisen perhehoidon peruuntuessa hoitajan sairastumisen vuoksi hoitopalkkiota tai kulukorvausta ei makseta.

6.5.2 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset, kun perhehoito peruuntuu tai keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jos **lyhytaikaisen** perhehoidon asiakkaan hoito keskeytyy hoitajasta riippumattomasta syystä, toteutuneet täydet hoitovuorokaudet korvataan perhehoitajalle hoidon keskeytyessä.

Jos **pitkäaikaisessa** perhehoidossa olevan henkilön perhehoito keskeytyy hoitajasta riippumattomasta syystä (esim. hoidettavan sairaalahoito, vierailu omaisten luona) ja poissaolo jatkuu yli 30 vrk, **palkkion** maksaminen päättyy, ellei erikseen muuta sovita. **Kulukorvauksen** maksaminen keskeytyy, jos hoidettavan yhdenjaksoinen poissaolo jatkuu yli 14 vrk, ellei erikseen muuta sovita. Palkkion ja kulukorvauksen maksamisen ehtona kyseiseltä ajalta on, että perhehoitaja pitää yhteyttä esimerkiksi sairaalahoidossa olevaan hoidettavaan ja on yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy kun hoidossa oleva henkilö kuolee. Tällöin hoitopalkkiota maksetaan kuluvan kuukauden loppuun ja kulukorvausta 50 %.

6.5.3 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset erinäisissä poikkeustapauksissa

Perhehoitajan osallistuminen perhehoidon vastuuhenkilön kanssa yhteisesti sovittuihin tilaisuuksiin kuten työnohjaukseen, koulutukseen tai vertaisryhmätoimintaan ei vaikuta hänelle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi. Perhehoi-

taja ja perhehoidon vastuuhenkilö sopivat perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon järjestämisestä ko. ajalle.

7 PERHEHOITAJAN SIJAISJÄRJESTELYT

7.1 Perhehoitajan vapaapäivät ja maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset vapaan ajalta

Lain mukaan jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on yksi arkipäivä kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana (Perhehoitajalaki 1992/312). Palkkion maksamisesta perhehoitajalle hänen vapaansa ajalta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain. Kertyneet vapaapäivät on pidettävä sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana ne on ansaittu.

Kaupungin on huolehdittava tai avustettava perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi (Perhehoitajalaki 312/1992).

Oulun kaupungin kehitysvammaisten perhehoitajille kertyy vapaapäiviä yksi arkipäivä kuukaudessa sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Perhehoitajan vapaa toteutetaan seuraavilla tavoilla:

- a) kaupunki järjestää sijaishoidon ennakkovalmennuksen käyneen toimeksiantosuhteisen sijaishoitajan avulla (kts. kpl 7.2.). Varsinaiselle perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus vapaapäivien osalta. Sijaishoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio sekä Kelan matkakorvaustaksan mukainen korvaus matkoista.
- b) kaupunki sijoittaa hoidossa olevan henkilön muuhun hoitoon esim. kunnan hyväksymään toiseen perhekotiin tai muuhun yksikköön. Tässä tapauksessa hoitopalkkio maksetaan täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta kiinteiden kulujen kattamiseksi.

Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien henkilöiden osalta yhtä aikaa.

Lyhytaikaiselle perhehoitajalle korvataan vapaapäivät rahana niiltä kuukausilta, joina hän on toiminut perhehoitajana vähintään 14 vrk. Hoitopalkkio on kyseisenä kuukaute-na hoidossa pisimpään olleen hoidettavan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio.

Vapaita voi halutessaan kerätä ja pitää ne yhtäjaksoisesti; kerryttäminen on mahdollista enintään puolen vuoden ajalta. Perhehoitajalla on vastuu siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen. Perhehoitajan tulee aina sopia palveluohjaajan kanssa hyvissä ajoin vapaiden toteuttamisesta.

Perhehoitajalla ei ole oikeutta lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhde.

7.2 Sijaishoitaja

Kunta tai kuntayhtymä voi Perhehoitajalain 1§, 2§, 6a § ja 7 §:n 1.8.2011 voimaantuleiden lisäsäädösten myötä järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan henkilön edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta; sekä
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan. Sijaishoitajalle järjestettävästä koulutuksesta ja tuesta on voimassa, mitä niistä perhehoitajan osalta Perhehoitajain 7 §:ssä säädetään ja sijaishoitajan sosiaaliturvasta, mitä siitä perhehoitajan osalta 8 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaa, että myös sijaishoitajien tulee käydä kunnan järjestämä ennakkovalmennus ja sijaishoitajaa koskevat samat eläkelait ja tapaturmavakuutuslait kuin muitakin perhehoitajia. Oulussa sijaishoitajia rekrytoidaan ja koulutetaan samassa yhteydessä kuin muitakin perhehoitajia.

Hoitopalkkio ja kulukorvaus sijaishoitajalle ovat lyhytaikaisen perhehoidon mukaiset.

8 PERHEHOITAJAN ELÄKETURVA JA VAKUUTUKSET

Perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisissa eläkelaisissa (549/2003).

Perhehoitaja voi **vuoteen 2017 asti** jäädä vanhuuseläkkeelle täytettyään 63 vuotta. Jos henkilö jatkaa perhehoitajana, eläkettä karttuu 68 ikävuoteen saakka. Ennen vuotta 2005 karttuneilla eläkkeillä on yläraja, joten 31.12.2004 mennessä perhehoitotehtävästä karttunut eläke sovitetaan yhteen muiden työeläkkeiden kanssa. Perhehoitaja voi lisätä eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Eläkkeelle siirtymisestä on perhehoitajan tiedotettava hyvissä ajoin Oulun kaupungin perhehoidosta vastaavalle työntekijälle.

Perhehoitajat on vakuutettu lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella. Lakisääteinen eläkevakuutus ja ryhmähenkivakuutus ovat Kevassa. Myös kehitysvammaiset hoidettavat ovat vakuutettuja kaupungin järjestämässä asumispalvelussa ja laitoshoidossa vapaaehtoisella tapaturmavakuutuksella. Kaupungilla ei ole velvoitetta vakuuttaa perhehoitajien omaisuutta. Suositeltavaa on, että perhehoitaja tarkistaa oman vakuutusturvansa kattavuuden myös perheeseen sijoitetun henkilön osalta ja mahdollisuuksien mukaan laajentaa sitä.

Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset

vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä tai kauppamatkalla hankkiessaan perheelle ruokaa.

Tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset koskevat:

- sairaanhoitoa: lääkärin antama tai määräämä hoito, lääke-, proteesi- ja apuvälinekulut sekä erityisessä laitoksessa annettava pysyvä hoito,
- päivärahaa,
- tapaturmaeläkettä,
- haittarahaa,
- erilaisia lisiä, esim. haittalisää,
- ansionmenetykskorvausta,
- perhe-eläkettä ja
- hautausapua.

Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu Oulun kaupungin ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin ei sijoittavalla kunnalla ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vakuutusta. Vahingonkorvausvastuuta selvitettyä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamastaan vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittavan kunnan vastuuta perhehoidon järjestäjänä.

Vahingonkorvauslaki (412/1974) on yleislaki, jonka perusteella korvausvastuu toiselle aiheutetusta vahingosta määräytyy. Korvausvastuu syntyy, kun vahinko on aiheutettu tahallaan tai huolimattomalla menettelyllä (tuottamusvastuu). Korvausvastuun syntyminen edellyttää, että henkilö on täydessä ymmärryksessä ja mieltää tekonsa seuraukset.

On suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen. Perhehoidossa olevan henkilön perhekodissa oleva omaisuus sisältyy lähtökohtaisesti perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Edellytyksenä on, että kyseessä on pitkäaikainen perhehoito. Perhehoitajan on hyvä vakuutus sopimusta tehdessään selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään. Esimerkiksi kotivakuutuksen osalta on hyvä selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutus sopimuksessa.

9 PERHEHOIDON TURVALLISUUS JA VALVONTA

9.1 Perhehoidon turvallisuus

Yksityisiä sosiaalipalveluja koskeva lainsäädäntö uudistui syksyllä 2011. Lakimuutoksen (6§) myötä yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajilla on jatkossa oltava omavalvontasuunnitelma. Tämä siis koskee yritysmuotoista perhehoitoa mutta **ei toimeksiantosuhteista perhehoitoa.**

Pelastuslain (379/2011) sekä valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta (407/2011) mukaan asuinrakennuksiin, joissa on vähintään kolme asuinhuoneistoa, on laadittava pelastussuunnitelma. Eli mainittu lainsäädäntö **ei koske toimeksiantosuhteista perhehoitoa**, jossa koti on sosiaalihuoltolain (26 §) mukaan yksityiskoti. Mainitussa pykälässä ja Sosiaalihuoltoasetuksessa (12 §) ovat myös kriteerit kodin hyväksymiselle.

On kuitenkin erittäin suositeltavaa tehdä kodin hyväksymisessä ja turvallisuusasioissa yhteistyötä muiden kunnan viranomaisten kanssa. Perhehoidossa paloturvallisuudelle erityisen haasteen asettaa se, että hoidettavien toimintakyky on usein siinä määrin alentunut, että heidän kykynsä onnettomuustilanteessa ei riitä omatoimiseen pelastautumiseen. Perhehoidon paloturvallisuus perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin.

Perhehoidon paloturvallisuus koostuu kodin rakenteellisesta paloturvallisuudesta ja paloteknisistä laitteista sekä paloturvallisuuskoulutuksesta ja ohjeistuksesta.

Esimerkiksi Pirkanmaan pelastuslaitos on laatinut erillisen ohjeen perhekodin paloturvallisuudesta. Tähän ohjeeseen liittyen on laadittu myös tarkistuslista, jota hyödynnetään Oulun kaupungin tekemissä asunnon tarkastuksissa ennen perhehoidon aloittamista ja tarvittavilla valvontakäynneillä myös perhehoidon alettua sekä perhehoitajan omavalvonnassa.

Pelastuslainsäädännössä määritellään yleisellä tasolla erilaisten toimijoiden vastuukyky- symykset. Sijoittavan kunnan sekä perhehoitajan on mahdollisuuksiensa mukaan valvotava, että perhehoitajan määräysvallan piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Lisäksi tulee varautua asiakkaiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen onnettomuustilanteissa.

Myös Perhehoitoliiton valmennusmateriaaliin sisältyy kodin toimivuuteen ja turvallisuuden liittyvä arviointilomake.

9.2 Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynnit

Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta / kuntayhtymä valvoo toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Ennen ennakkovalmennuksen aloittamista kotiin tehdään valvontakäynti.

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ei siis koske toimeksiantosuhteista perhehoitoa vaan se rinnastetaan julkisen sektorin itsensä tuottamiin sosiaalipalveluihin. Perhehoitajalle annettava tuki ja valvonta ovat lähellä toisiaan. Onnistuneen valvonnan perusta on se, että kunnan vastuutyöntekijä tietää, miten perhehoitaja voi.

Perhehoitajalain 7§:n mukaan perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijän ensisijainen ja tärkein tehtävä on vastata perhehoitajan tuesta. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää. Vastuutyöntekijänä toimii se palveluohjausyksikön palveluohjaaja, joka vastaa perhehoidossa olevan henkilön palvelukokonaisuudesta.

Valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin Valviran valvontaohjelmia. Asiakaspalautteen perusteella valvontakäyntejä tehdään tarvittaessa.

10 PERHEHOITAJAN TUKI

Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntayhtymä vastaa perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta.

Perhehoitajan on suositeltavaa liittyä oman alueyhdistyksen jäseneksi: jäsenetuna mm. Perhehoito-lehti (6 numeroa vuodessa) ja alennuksia liiton koulutuksiin ja tapahtumiin; Perhehoitoliiton työntekijöiden asiantuntija-apu jne. Perhehoitajille järjestetään myös ASLAK- kursseja.

10.1 Perhehoitajien täydennyskoulutus ja työnohjaus

Perhehoitajien täydennyskoulutus nivotaan muihin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeviin täydennyskoulutuksiin, joita Oulun kaupunki järjestää tai joihin työntekijöitä ohjataan tarpeen mukaan. Matkakulut korvataan Kelan matkakorvaustaksan mukaan. Työnohjausta järjestetään ensisijaisesti Oulun kaupungin omien palvelujen piirissä.

Koulutuksiin ja työnohjauksiin osallistumisen aikaisista sijaisjärjestelyistä vastaa Oulun kaupungin palveluohjausyksikkö. Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täysimääräisinä näiltä ajoilta.

10.2 Perhehoidon yhteistyö

Perhehoitaja tekee yhteistyötä perhehoidossa olevan henkilön lähiomaisen, perhehoidon vastuuhenkilön ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Perhehoitajan tulee mahdollisuuden mukaan tukea ja mahdollistaa perhehoidossa olevan kehitysvammaisen ja omaisen välistä tiivistä yhteydenpitoa ja kanssakäymistä. Perhehoidossa olevan hoidettavan läheisiin ystäviin ja sukulaisiin tulee pitää yhteyttä. Yhteydenpidossa voidaan hyödyntää myös teknologiaa. Kehitysvammaisen ja läheisten yhteydenpito on mahdollista esimerkiksi kuvapuhelinteknologian avulla, jos läheiset itse hankkivat ja kustantavat omat yhteytensä.

Perhehoitajan tulee pitää palveluohjauksen vastuutyöntekijää ajan tasalla hoidettavien tilanteesta. Perhehoitajan vastuulla on ilmoittaa palveluohjaajalle hyvissä ajoin:

1. perhehoidon keskeytyksistä
2. oman elämäntilanteen muutokset, sairastumiset, muut esteet tehtävän hoitoon
3. perhesuhteiden muutokset
4. suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt

5. sattuneet tapaturmat, väkivallanteot ja pakkotoimenpiteet ilmoitetaan aina kirjallisesti
6. muut mahdolliset tärkeät perhehoitotyöhön vaikuttavat asiat

10.3 Vertaisryhmätoiminta, yhteiset tapaamiset ja virkistys

Vertaisryhmätoimintaa järjestetään perhehoitajien aloitettua toimintansa. Jatkossa toiminta voi olla myös itseohjautuvaa ja perhehoitajilla voi olla myös valtakunnallisia tapaamisia.

11 SALASSAPITO, VAITIOLOVELVOLLISUUS JA ASIAKIRJOJEN SÄILYTTÄMINEN

Perhehoitajaa sitoo elinikäinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812, 15§). Perhehoitajalla on oikeus saada perhehoidon onnistumisen kannalta välttämättömät oleelliset tiedot sijoitettavan elämän tilanteesta, historiasta ja terveydentilasta (17§). Perhehoidossa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskevat myös hoitajan perheenjäseniä. Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Hoidettavaa koskevia asiakirjoja tulee säilyttää lukitussa paikassa. Hoidettavaa koskevat salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä Oulun kaupungille.

12 HOIDETTAVAN VARAT JA OMAISUUSLUETTELO

Käyttövarojen hoidossa noudatetaan Kuntaliiton Yleiskirjeen 4/80/2000 ohjetta sekä Oulun hyvinvointilautakunnan 4.4.2013 tekemää päätöstä koskien asiakkaan omien varojen käsittelyä ja säilyttämistä.

Pääperiaate on, että asiakkaan varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti asiakkaalle itselleen, hänen omaisilleen tai edunvalvojalle. Jos asiakkaalla on edunvalvoja tai omainen hoitaa hänen raha-asioitaan, tulee perhehoitajan neuvotella asiakkaan varojen käytöstä heidän sekä palveluohjaajan kanssa. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tulee toteutua myös varojen käytössä. Perhehoidossa olevan henkilön käyttövarat tulee käyttää ensisijaisesti hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa. Perhehoitoon sijoitetun saamat työtulot tai

työosuusrahat jäävät hänen omaan käyttöönsä. Varojen käytöstä ja käyttöä koskevista periaatteista tulee perhehoitajan sopia huoltajan, asioiden hoitajana olevan lähiomaisen tai edunvalvojan kanssa. Suositeltavaa on, että perhehoitaja pitää kirjaa käyttövarojen käytöstä.

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan perhekodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on perhehoitajan pidettävä omaisuusluettelo. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluettelo yhdessä edunvalvojan tai kunnan perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa. Omaisuusluetteloon kirjataan asiakkaan varoilla kaikki yli 200 euroa maksaneet hankinnat (tai edunvalvojan ohjeen mukaisesti).

Alaikäisen perhehoidon asiakkaan käyttövarat sisältyvät kulukorvaukseen. Käyttörahaa maksetaan lastensuojelulain mukainen määrä. Käyttövaraa ei suoriteta, jos nuoren omat tulot kattavat sen. Muutoin nuoren omien tulojen käytöstä sovitaan asiakassuunnitelman yhteydessä.

13 ASIAKKAAN KUOLEMA PERHEHOITOKODISSA

Perhehoitaja ilmoittaa asiakkaan kuoleman epäilystä ensin numeroon 112. Poliisityöpari tulee perhehoitajan kotiin ja he toteavat asiakkaan kuoleman; samalla pois suljetaan mahdollinen rikosepäily. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman. Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja sijoittavaan kuntaan. Oulun kaupunki järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhehoitokodissa voidaan järjestää muistotilaisuus yhteistyössä esimerkiksi seurakunnan kanssa.

Pitkäaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus purkautuu kuolemantapauksen johdosta ilman irtisanomista.

14 VALITUS- JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa se-

kä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Tämä pykälä kuin myös sosiaalihuoltolaissa oleva 13§:n 4 kohta tarkoittavat, että kunnan sosiaaliviranomaisen tehtävä on myös ohjata ja neuvoa asiakasta häntä koskevissa asioissa.

Kun asiakas on tyytymätön saamaansa kohteluun ja palveluun, asia pitäisi ensisijaisesti käsitellä ao palvelunantajan ja hänen esimiestensä kanssa. Jos se ei tuota tulosta, sosiaaliamies voi auttaa muistutuksen tekemisessä.

Oulun kaupungin hyvinvointipalveluissa on nimetyt sosiaali- ja potilasasiamiehet. Asiakas voi ottaa heihin yhteyttä ollessaan tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun. Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus, mikäli hän kokee saaneensa huonoa kohtelua tai palvelua. Asiamies avustaa muistutuksen teossa. Sosiaali- ja potilasasiamiehet seuraavat asiakkaiden ja potilaiden oikeuksien ja aseman kehitystä.

Tarvittaessa myös aluehallintovirastosta voi tiedustella muista vaikutusmahdollisuuksista: aluehallintovirasto valvoo kuntien sosiaalihuollon toteuttamista.

15 JULKISUUS

Perhehoidossa olevan kehitysvammaisen asiakkaan valokuvaamiseen tai videoimiseen sekä matkustamiseen tarvitaan erillinen kirjallinen lupa joko huoltajalta tai edunvalvojalta. Eri asia ovat perhehoitoperheen omaan käyttöön otetut valokuvat ja videot, joita katsellaan perhepiirissä, sukulaisten tai perheen ystävien kanssa. Tällaista käyttöä rajoitukset eivät koske.

16 KRIISI JA VÄKIVALTATILANTEET

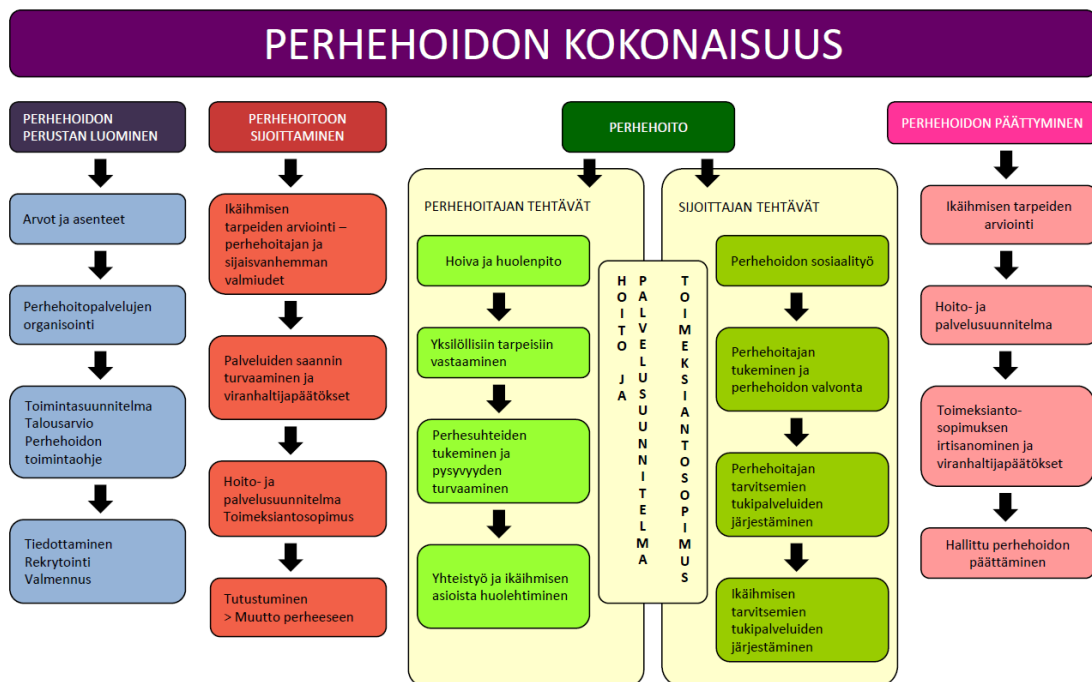
Perhehoidossa noudatetaan tavanomaisen perhe-elämän periaatteita. Rajoittamis- ja väkivaltatilanteiden riskit asiakkaan kohdalta tulisi ennakoida. Samalla määritellään ammattilaisten kanssa yhteistyössä toimintakäytännöt arkeen sekä asiakkaan tarvitsema apu ja ohjaus.

Kriisitilanteissa otetaan yhteyttä normaaleihin palveluihin (poliisi, ambulanssi) ja sen jälkeen ilmoitus Oulun kaupungin palveluohjausyksikköön. Mikäli asiakas katoaa per-

hehoidossa ollessaan, tulee perhehoitajan tehdä lähietsintä. Ellei kadonnut sen tuloksena löydy, on katoamisesta ilmoitettava poliisille ja sijoittavaan kuntaan. Perhehoitajan on tehtävä kriisi- ja väkivaltatilanteista ilmoitus kirjallisesti.

17 TOIMINTAOHJEEN VOIMAANTULO

Tämä toimintaohje tulee voimaan 1.2.2015.

Kuva 1. Perhehoitopalveluiden järjestäminen, tuottaminen ja toteuttaminen (Perhehoitoliitto)

[http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4090.pdf&title=Turvallinen laakehoito fi.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4090.pdf&title=Turvallinen+laakehoito+fi.pdf)